

Militair en oorlogserfgoed brengen stad opnieuw tot leven

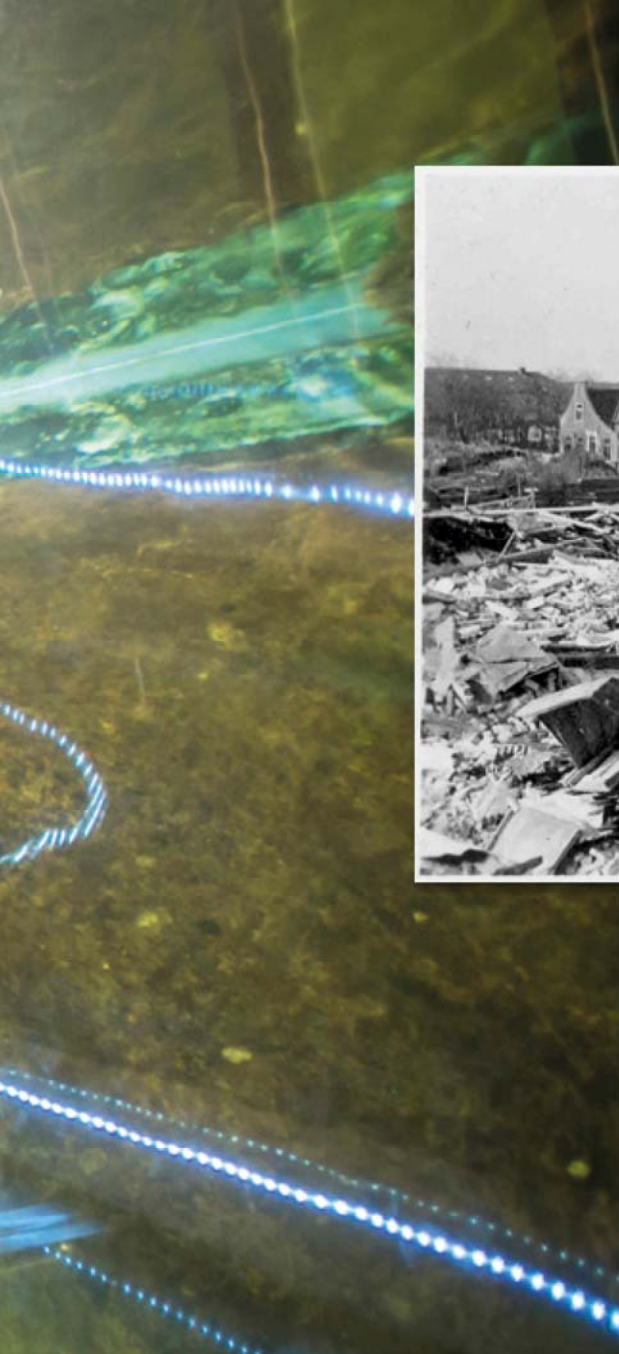
De wedergeboorte van Den Helder

Den Helder geniet al jaren de reputatie van een stad waar weinig te beleven valt. Een saaie verzameling huizen, een hoog percentage werklozen en een bestuur dat voortdurend verwickeld is in onderlinge strijd. Den Helder is van oudsher een marinebasis en werd door Napoleon het Gibraltar van het noorden genoemd. Die strategische ligging had tijdens de oorlog verstrekkende consequenties, zoals onder meer te zien is in het nieuwe Atlantikwall Centrum.

Door Max van den Berg

14 mei 1940, Nederland capituleert, de oorlogshandelingen zijn beëindigd. Maar op die dag vliegt een Duits eskader bommenwerpers naar Den Helder. De piloten zijn niet op de hoogte van de wapenstilstand en verrassen de stad met een bombardement. Niet alleen de marinebasis wordt getroffen, er vallen ook bommen in woonwijken.

Even later wordt de stad door de Wehrmacht bezet. Een maand later, op 24 juni 1940, wordt de stad opnieuw aangevallen, nu door de Britse luchtmacht. Ruim drie uur lang liggen haven en woonwijken onder vuur. De bevolking verlaat in paniek de stad. Den Helder ziet het aantal inwoners teruglopen van 38.000 naar 30.000. Velen

Geen stad in Nederland werd zo zwaar gebombardeerd als Den Helder.

Een groots plan voorziet in het combineren van het Marinemuseum met de historische Rijkswerf Willemsoord

Bron: fortent.nl

Zee-aquarium in Atlantikwall Centrum.

zoeken een onderkomen in omliggende dorpen. Als in 1942 gestart wordt met de aanleg van de Atlantikwall, komt het bevel tot evacuatie van een groot deel van de wijk Ouwe Helder. Om een goed schootsveld te krijgen worden 1600 woningen met de grond gelijk gemaakt. In 1943 wordt de stad tot spergebied verklaard. Alleen mensen die er werken, mogen de stad nog in. Een jaar later wordt Den Helder volledig afgesloten, niemand kan er meer in of uit. In de tussentijd krijgt de stad nog eens 160 luchtaanvallen te verduren, de laatste op 13 april 1945. Geen enkele stad in Nederland is zo vaak gebombardeerd als Den Helder.

Naoorlogse bloei en neerwaartse spiraal

In juni 1945 worden vanuit de haven 70.000 Duitse krijgsgevangenen per schip naar hun vader-

land afgevoerd. De bevolking keert geleidelijk terug en in 1946 telt de stad al weer 40.000 inwoners. Den Helder groeit verder als de regering besluit om hier een centrale marinebasis te vestigen. De marine organiseert grote vlootdagen, winkelstraten komen tot bloei, cafés zitten stampvol, er is een welig tierend nachtleven en ook het culturele aanbod krijgt een impuls. Dan volgt de inkrimping van de marine. Economische en culturele activiteiten lopen dramatisch terug en de stad komt terecht in een neerwaartse spiraal. Geen mens wil meer naar Den Helder om er te wonen. Winkelpanden komen leeg te staan, de werkloosheid stijgt en werven sluiten.

Geleidelijke opleving

De laatste jaren begint Den Helder weer op te leven. Daarbij wordt teruggegrepen op de oude marinetraditie. Een groots plan voorziet in het combineren van het Marinemuseum met de historische Rijkswerf Willemsoord, die nog uit de tijd

Bron: Jalo Fotografie

Fort Kijkduin, afbeelding van de zeeslag bij Kijkduin.

van de Zeven Provinciën stamt. Het exercitieterrein is veranderd in een golvende grasvlakte en in delen van de werfgebouwen zijn een bioscoop en een schouwburg ondergebracht. Met behoud van alle historische elementen is het geheel een grote marinecampus geworden waar de geschiedenis van de Koninklijke Marine voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog aan bod komt. Met een miljoenensubsidie van de overheid is dit project inmiddels voltooid.

Bezichtiging waard

Daarnaast is in de duinen in een groot Duits bunkercomplex onlangs het Atlantikwall Centrum geopend. Een deel van het complex is mogelijk nog ontworpen door nazi-architect Albert Speer. Het gebouw heeft met zijn pilaren iets pompeus, maar het geeft het Centrum wel een waardevolle entree. Tijdens de oorlog was dit het onderkomen voor Duitse officieren. De expositie vertelt het verhaal van de Atlantikwall, de sloop van complete stadswijken, de consequenties voor de bevolking en de verwoestingen als gevolg van de vele bombardementen. Alles op een hedendaagse educatieve wijze gepresenteerd.

Niet ver daarvandaan bevindt zich Fort Kijkduin. Een groot militair bouwwerk dat een bonte verzameling activiteiten herbergt. Aangezien het fort uit de voor-napoleontische tijd stamt, wordt hier aandacht besteed aan de zeeslag bij Kijkduin in 1673.

Entree van het Atlantikwall Centrum.

Hier nam de marine van de Zeven Provinciën het op tegen de vloot van Engeland en Frankrijk. De bemoeienissen van Napoleon komen in de Franse afdeling tot uitdrukking, zoals er ook aandacht is voor de Engelse troepen die in 1799 Noord-Holland binnenvielen. Naast militaire exposities is er een aquarium en een restaurant. Het Marinemuseum, het Atlantikwall Centrum en Fort Kijkduin zijn alle drie een bezichtiging waard. Daar moet minstens een dag voor worden uitgetrokken, met als positief effect dat een groeiend aantal bezoekers Den Helder weer weet te vinden en de stad tot leven brengt.